

**Stanislaw Mędala,
Wzrowadzenie
do literatury
miedzytestamentalnej,
Kraków: The Enigma Press 1994,
392 s.**

Čeští a slovenští čtenáři, kteří mají zájem o polské knihy, mohou je číst v originále bez potíží, zvláště odbornou literaturu, v níž je mnoho společných výrazů. Lze snadno porozumět titulu knihy zde stručně recenzované, obtížnější by bylo tento titul přeložit; výrazy pro dvě části Bible, „zákon“ v češtině a „zmluva“ v slovenštině, lze sotva použít pro přídatné jméno. Patrně nejvhodnější by byl termín „intertestamentální“.

Mędalaova kniha uvádí do literatury mezi Starým a Novým zákonem. Je určena předně studentům bibliistiky, může vhodně být používána pro bádání o náboženském podkladu Nového zákona, též pro hojně údaje o příslušné vědecké literatuře. Již v úvodu (s. 5) jsou informace o závažných knihách téhož oboru.

Uvedení do intertestamentální literatury ji předkládá v pěti částech: I. Kumránské spisy (s. 7-112), II. Starozákonní apokryfy (s. 113-244), III. Židovská helénistická literatura (s. 245-296), IV. Židovské modlitby (s. 297-336), V. Stará rabínská literatura (s. 337-386). Na začátku každé části jsou podstatné bibliografie. Pak následují podrobné charakteristiky jednotlivých druhů literatury se závažnými údaji a úvahami o historickém podkladu a náboženském významu. V kapitolách věnovaných různým literárním typům jsou podávány informace o spisech.

Zvláštní pozornost si zaslouží některé podrobné údaje. Seznam biblických textů z kumránských jeskyň má též odkazy k jejich publikacím (s. 42-66). Závažné části Řádu Jednoty (IQS) jsou předloženy v překladu (s. 89-91), též ukázky jiných textů (s. 107, 110-111). Velmi podrobně je hodnocena Čtvrtá kniha Ezdrášova, též s ukázkami v překladu s výkladem (s. 147-198). V IV. části jsou též náboženské básně s ukázkami překladů (s. 299-304, 306-316).

Polské knize o intertestamentální literatuře je obdobná část české publikace, IX.

oddlí (s. 605-692) v dvousvazkovém díle *Ze světa Starého zákona*, jež napsal Miloš Bič (Praha 1989). (Recenzní článek „World of the Old Testament“ byl uveřejněn v *Archivu Orientálním* 60, 1992, s. 178-181). Charakteristický rozdíl se jeví již v nadpise oddílu „Pokanonická literatura“. V Bičově knize jsou též kapitoly o kumránských spisech a rabínské literatuře, avšak autor se nezabývá helénistickou literaturou a liturgií. Má však kapitolu o Karaitech (pro něž je užít termín „Kerájci“) a o pozdějších židovských vykladačích Bible. V polské Mędalaově knize jsou jako apokryfy uvedeny spisy, pro něž Bič užívá termín „pseudepigrafy“; apokryfům starozákonním věnuje Bič zvláštní kapitolu, v Mędalaově knize nejsou tyto knihy nazývané „deuterokanonické“ (viz s. 115) obsaženy.

Bičovy údaje o pokanonické literatuře lze doporučit jako vhodný úvod pro studium spisů z období mezi Starým a Novým zákonem, zde recenzovaná Mędalaova kniha obsahuje další závažné údaje a užitečné bibliografie. Ve srovnání s pracemi polských odborníků je český vědecký zájem o tuto tak důležitou literaturu velmi omezený. Mędalaova kniha dobře poslouží těm, kdo si chtějí doplnit své znalosti o podkladu Nového zákona. Pro ty, kdo se hodlají věnovat vědeckému studiu a pak samostatné vědecké práci, poskytne Mędala užitečné směrnice a odkazy k příslušné pramenné i druhotné literatuře. Zvláště v tomto oboru může být plodné úsilí polských vědců vzorem pro české a slovenské pracovníky.

Lze očekávat, že připravované české překlady starozákonních pseudepigrafů a rukopisů od Mrtvého moře rozšíří a prohloubí zájem o intertestamentální literaturu.

STANISLAV SEGERT